

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimaprima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

tura sit à deo, sicut à causa producente, & conseruante, & regente, deus potest denominari nō solum secundum ea que cōpetunt ei **absolutē**, sed etiā secundum ea que cōpetunt ei in habitudine ad creaturā, quia creatura est ex tempore, ideo talis denominatio cōpetit deo ex tempore ut cū dicitur creator vel creans quum de nihilo alia producit, vel quum dicitur dominus, qui p̄ficit creaturā, & illa ūbet, & iste denominations rēp̄tēt sunt quādā reales appellationes sumpt̄as ex pluribus rebus, sed non sunt reales rēp̄tēs existentes in deo, & p̄dīctēs denominations respectiūs magis videntur pertinere ad p̄dīctēum actionis quam relationis.

13 A.D. PR̄imum argumentum dicendum q̄ circumscriptio omni actu rationis Deus est creator, & Dominus, nec ista nomina dicunt relationem rationis, sed denominatiōnēm actionis extrinsecus aduenientē que est realis, sicut & illud extrinsecus adueniens vnde oritur.

14 Ad secundum dicendum q̄ denominatio respectiva Dei ad creaturā est realis, quia habet reale fundamen- tum & reale extre-um, sed in Deo nullus est realis respe-ctus per comparationem ad creaturam.

15 Ad tertium dicendum q̄ nos non negamus quin Deo conueniat realis denominatio respectiūs sumpt̄a ex pluribus, talis enim potest aduenire alicui fine eius mutatione, & cōpositione, sicut patet de similitudine & ēqualitate: & de his est verum dictum Aristotelis, s. phystorū, sed realis respectus per se consequens fundatum suū non potest de nouo alicui aduenire sine eius mutatione, nec respectus accidentalis aduenit de nouo alicui, quin ponat in eo nouum modum extēndi, & propter hoc nullus p̄dīctorum respectuum potest Deo conuenire ex tempore.

DISTINCTIO XXXI.

Sententia in generali & speciali.

P R E T E R A considerari oportet. Superius determinauit Magister de proprietate personarum: nunc determinat de appropriatis. Et diuiditur in duas partes. Primo enim determinat de appropriatis personarum. Secundō inquirit quomodo secundum appropriationem personae adiuniciū comparantur. Secunda pars incipit in principio trigesimæ secundi distinctionis. Hic oritur quarto. Prima diuiditur in tres. Primo determinat quo-rundam nominum significations, quæ personis diuinis appropriantur. Secundo assignat appropriate secundum Hilarium. Tertio secundum Augustinum. Secunda ibi, Hic nō est pr̄termittendum. Tertia ibi, Illud autem scribi oportet. Prima pars diuiditur in tres. Primo inquirit de significacione huius nominis ēqualitas. Secundo de simili & similitudine. Terrio ex dictis approbat quo-rundam sententiam. Secunda ibi, Hic etiam dicimus de simili. Tertia ibi, Vnde quibusdā. Secunda pars principalis in qua ponit appropriationem Hilarii diuiditur in duas. Primo enim ponit appropriationem Hilarii cum expositione Augustini. Secundo respondet ad p̄missā. Tertia pars prin-cipalis in qua ponit appropriationem Augustini diuiditur in duas. Primo enim proponit eam. Secundo ponit appropriationis rationē. Secunda ibi, Sed plurimos mos uer. Hic est sententia in generali. In speciali sic procedit & inquirit primo, Vtrum hoc nomen ēquale substantiam in relatione dicat in diuinis. Secunda inquirit vtrū ēqua-litas secundum essentiam, an relationem attendatur. Ter-tio inquirit quae sit ipsa ēqualitas. Ad primum respondet q̄ ēquale relative dicitur, nihil enim sibi ipse est ēquale. Ad secundum respondet quod ēqualitas est quādā rela-tio secundum nōmē solum. Realis enim qualitas in diuinis est iden-titas unitatis. Postea dicit quid idem est de simili, quia relative dicitur secundum nōmen, similitudo autem secundum essentia unitatem attendit. Postea au-tem approbat ex his opinionē quo-rundam dicentium q̄ simile & ēquale, non positiū, sed negatiū dicuntur in diuinis, ēqualitas enim excludit magnitudinem differen-tem. Similitudo vēdō diversitatem. Postea ponit appro-priationem Hilarii, dicens quod Hilarius eternitatem ap propriat patri, speciem filio, vñm spiritu sancto, quam Augustinus exponēs dicit eternitatem appropriat patri, quia eternitas priuat principium, & ideo conuenit patri,

quia innascibilis est. Filium vēdō vocat imaginem cui attribuit speciem & pulchritudinem propter perfectam & proportionaram patris repräsentationem cum summa ēqualitate & similitudine, spiritum sanctum vocat vñm, ab his donum est patris & filii, cui attribuit vñm, ab ipso enim ad nostram utilitatem omnia nobis infunduntur. Postea responderet ad quoddam dubium posset enim aliquis credere quod Hilarius in verbis p̄dīctis propriates personales expressit. Vnde determinat quod non, videtur tamen quod nomine eternitatis dedisset intellectum innascibilitatis. Subdit etiam quod secundum Hilarium licet pater sit ēquus filio, & econuerso, tamen dicit quod filius ēquatur patri, & per originem tendit in patris ēqualitatem, & non econuerso. Postea ponit applicaciones Augustini quod patri vñtas appropriatur filio, ēqualitas spiritui sancto, vtriusq; concordia. Postea declarat, & primo quo modo vñtas appropriatur patri, hoc enim omnes personæ propter natura vñtatem, & conformitate voluntatis possint dici vñm, quia tamen non habet principium à quo sit, appropriatur patri qui est sūne principio, vbi etiam subdit pater & filius & sp̄. san-dicuntur esse vñm principium. vnde & vñs dominus, ēqualitas vēdō appropriatur filio in quo primo inueni-tur ēqualitas in diuinis, spiritus sanctus autem appropriatur concordia, quia ipse procedit in diuinis, vt amor et dā lectio. Hæc est sententia, &c.

Q Y A E S T I O P R I M A .
Vtrum ēqualitas in diuinis sit relatio realis.*Thom. I. q. 2. ar. 2. ad. 5.*

C irca distinctionem istam queritur de duobus. Primum est de ēqualitate diuinarum personarum. Secundum est de appropriatione que sit in diuinis. Quādā ad primum sic proceditur. Et videtur q̄ ēqualitas in diuinis relatio sit realis, quia illæ relations quæ se habent quodā earum est idem fundamentum & eadem extrema si una est realis & alia, sed relations originis habent idem fundamentum & eadem extrema cum relatio ne ēqualitas (vtrobiq; enim est essentia diuina funda-mentum, & personæ diuinæ sunt extrema) ergo cum relations originis sint reales, videtur quod relatio ēquali-tatis sit realis.

2 Item sicut perfectio diuinæ essentie requiri q̄ ipsa à patre communetur filio, ita requirit q̄ sit eadem in pa-tre & filio, sed propter primum pater realiter referunt ad filium relatione originis, quia scilicet habet essentiā à pa-tre, ergo propter secundum pater debet realiter referri ad filium relatione ēqualitatis, quia filius habet eandem essentiā cum patre.

3 IN CONTRARIUM arguitur, quia si ēqua-litas in diuinis est realis relatio, tunc in diuinis est plures relations reales quam quatuor, hoc autem est inconveniens, ergo &c.

4 R E S P O N S I O . Hic est triplex modus dicendā concors in conclusione hac quodā ēqualitas in diuinis est solum relatio rationis, sed differens in modo probandi. Primus modus talis est, relationē quādā sunt similia-nomina, sicut illæ que fundantur super vñm pro idem simile & ēquale. Quādā dissimilia & haec sunt in tri-plici differentia: quia quādā fundantur super numerū, vt duplum, subduplum, quādā super actionem & passio-nem vt pater & filius, quādā autē referuntur vt mensu-ra & mensurati, & haec relations dissimiliū nominū pro-portionaliter se habent ad illas que sunt similia-nomina & econuerso: ita q̄ sicut sunt duo modi reales relatio-nū dissimiliū nominū, scilicet illarum que fundantur su-per numerū, & illarum que fundantur super actionem & passio-nem: tertius autem modus relationum est secundum rationem: scilicet mensura ad mensurable, sic in re-lationibus similia-nominū duo modi sunt reales in creaturis duntaxat, scilicet ēqualitas & similitudo. Tertius autem est secundum rationem, scilicet identitas. Tunc dicunt isti vtriusq; sicut qualitas & quantitas in diuinis transiunt in substantiā, sic relations fundata sunt per quantitatem, vt ēqualitas, & super qualitatem, vt si-militudo transiunt in relationem fundatam in superflū-siantiam

Magistri Durandi de

stantiam quae est identitas, cum ergo identitas semper sit relatio secundum rationem, oportet quod æqualitas & similitudo, ut sunt in diuinis (quia sic transeunt in identitatem) sunt relationes rationis tantum.

5. Licet haec conclusio sit vera, tamen ratio probans eam multipliciter deficit. Primo, quia per relations dissimilitudinem proportionarantur relationibus similiis nominum non est de se notum, nec ipsi probant, sed absq; aliqua probatione afflument. Secundo, quia data per proportionentur, ita ut relatio identitatis respōdeat relationi mensurae & mensurabilis, tunc deberet dicere, quod sicut relatio mensurae & mensurabilis est relatio ex una parte realis & ex alia secundum rationem tantum, sic identitas ex una parte erit relatio realis, & ex alia relatio rationis tantum, quod est absurdum. Tertio, quia applicatio ad propositum non est conueniens, scilicet per si quantitas & qualitas in diuinis transeunt in substantiam, per æqualitas & similitudinem transcant in identitatem quae sit relatio rationis. Possumus enim in diuinis accipere dupliciter identitatem. Vno modo prout vnaqua per persona dicitur eadem fibi ipsi, & haec identitas proculdubio est relatio rationis, quia est ad aliud secundum rationem tantum, & in hanc non transeunt similitudo & æqualitas. Alio modo possumus accipere identitatem, prout vna persona dicitur eadem alteri in essentia, & in hanc transeunt similitudo & æqualitas. Sed per hoc sit relatio rationis non minus est dubium quod est similitudinem & æqualitatem etiam in creaturis. Si autem aliquando duo participantia vnum in specie quantitatis & qualitatis referuntur ad se inuicem realiter: multo fortius ea quea participant vnum in specie substantiae secundum illud vnum debet referri ad se inuicem realiter. eodem modo in diuinis, vbi plura supposita participat vnum secundum numerum, illud vnum accipiat sub ratione substantiae, sive quantitatis, vel qualitatis, aequum dubium est, ex quo supposita relata sunt realiter distincta: & fundumentum realiter vnum per referunt secundum rationem tantum fundamento accepto in ratione substantiae: sicut eo accepto in ratione quantitatis & qualitatis.

6. Secundus modus probandi eandem conclusionem talis est. De ratione relationis est, quod per eam aliquid dicatur ad se habere, sed secundum æqualitatem diuina persona non se habet ad aliud secundum rem, quia persona dicitur æqualis personæ secundum essentiam acceptam sub ratione quantitatis: vna autem persona est eadem alteri quoad essentiam, quare æqualitas inter diuinas personas non est relatio realis.

7. Sed contra hoc arguitur, quia licet de ratione relationis sit esse ad aliud, quantum ad extrema relata, non tam quoad fundamentum relationis. Alioquin in diuinis non esset aliqua relatio realis, quia omnes relations diuinæ fundatur super essentiam quae est vna numero in distincta in omnibus personis. Igitur vnitatis essentiae diuinae, & diuinorum personarum in essentia accepta, sub ratione quantitatis non impedit quin æqualitas sit realis relatio. quod autem essentia quae est vna numero sit fundamentum omnium relationum diuinorum etiam originis patet, quia in diuinis non sunt nisi duo realiter distinctæ: vt sunt extrema relationum originis, non autem relations æqualitatis, vel similitudinis. minor probatur, quia pater & filius de se dicuntur extrema relationum originis: & de se distinctionem habent, sed pater & filius ut sic non sunt extrema relationum æqualitatis aut similitudinis, sed vt quanta vel qualia, æqualitas enim est duorum quantorum, & similitudo duorum qualium: pater autem & filius non distinguuntur ut quanti, & æquales, sed sunt penitus vnum re, quare &c.

Sancto Porciano

9. Tertius modus est, qui videtur verior, & magis consonat predictis, per relationes æqualitatis & similitudinis non sunt reales in diuinis, sed tantum relationes originis, quia ut dictum fuit supra, relatio realis, vel est realis respectus accidentaliter aduentus, vel est denominatio sumpta ex pluribus. Similitudo autem & æqualitas nullo istorum modorum possunt esse reales relations in diuinis, quod patet primo accipiendo relationes pro respectu consequente per se ad suum fundamentum, quia talis respectus est realis ex hoc per extrema realia ex natura sui fundamenti habet inter se necessariam exigentiam, nunc est ita per personæ diuinæ non habent inter se necessariam exigentiam ratione essentiae, ut est fundamentum æqualitatis & similitudinis: habent autem ut ipsa est fundamentum relationum originis, ergo sole relationes originis sunt reales, non autem relationes æqualitatis aut similitudinis, maior probata fuit prius, minor declaratur, quia essentia diuina, aut est vna habens rationem quantitatis & qualitatis, & sic est fundamentum relationum æqualitatis & similitudinis, aut est essentia focunda, & sic est fundamentum relationum originis. Ex focunditate enim diuinæ essentiae est per se ipsa vna numero existere sint plures personæ, quarum perfonara vna sit ab alia & tercia ab utraque. Cum igitur essentia diuina, ut est vna non requirit quod sit in pluribus: sed hoc requirit solum inquantum est focunda: & sub hac ratione solum est fundamentum relationum originis, patet per illæ sole sunt reales in diuinis, respectus autem realis accidentaliter aduentus non conuenit Deo etiam per comparationem ad creaturam, ut prius probatum fuit, & multo minus per comparationem ad intrinseca, propter quod æqualitas quae est inter personas diuinas non potest esse realis respectus accidentaliter aduentus. Denominatio etiam respectiva quae est realis relatio sumitur ex pluribus rebus realiter inter se differentibus, ut supra dictum fuit, æqualitas autem diuinorum per sonarum non est denominatio sumpta ex pluribus rebus, sed est denominatio sumpta ex vni cetero, quia nullum modo est realiter plurificata, sed solum secundum rationem, & ideo non est realis relatio in diuinis sicut in creaturis.

10. AD PRIMUM argumentum dicendum, quod illæ relations quae habent eadem extrema, & idem fundamentum sub eadem reali ratione exigentia extremitum omnes sunt reales æquiter, nunc est ita, per in essentia diuina ut est fundamentum relationum originis est sufficiens ratio exigentia extremitum, haec enim est focunditas naturæ, ut dictum est, sed in ipsa ut est fundamentum æqualitatis & similitudinis non est talis ratio exigentia, vniuersitas enim essentiae non requirit quod ipsa sit in pluribus suppositis, quare &c.

11. Ad secundum dicendum per perfectio essentia diuinæ ut focunda est requirit per se patre in filio, sed perfectio essentiae diuina ut vna est non requirit per se in eis sit vna, quia ut vna est, non requirit quod sit in pluribus, & per consequens non requirit per se vna in pluribus, tanta ergo necessitas exigentia est ex focunditate nature secundum quam ipsa est fundamentum relationum originis, & non ex eius vnitate secundum quam ipsa est fundamentum æqualitatis & similitudinis.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum æqualitas dicitur positivæ an priuatæ in diuinis.

Scundo queritur vtrum æqualitas dicitur positivæ an priuatæ in diuinis. Et videtur quod priuatæ, quia quæcumque opponuntur priuatæ alterum dicitur positivæ, alterum vero priuatæ, sed secundum Philo. 10. Metaph. æquale opponitur magno & parvo priuatæ, sed magnum & parvum dicuntur positivæ, ergo æquale dicitur priuatæ.

2. IN CONTRARIUM arguitur, quia æquale & inæquale opponuntur priuatæ, sed inæquale dicitur priuatæ, ergo æquale dicitur positivæ.

3. RESPONSI O. In æqualitate & similitudine tria sunt consideranda, fundamentum relationis quod est quantitas, vel qualitas, extrema relationis quae dicuntur æqualia, aut similia, & ipsa habitudo relativa æqualitatis, aut similitudinis.

similitudinis. Nomen autem *æqua*-*itas* aut *similitudinis* non significat primum (scilicet *fundamentum*) sic enim significat et similitudo albedinem que est eius fundamen tum inter duos albos, quod nullus diceret. Muraretur enim eius significatum quia mutetur frequenter similitudinis *fundamentum*. Sunt enim aliqui similes in nigre dñe sicut alii sunt similes in albedine. Nec significat extrema relata, ut de pater, ergo nomen *æqua*-*itas* directe significat tertium, scilicet ipsum habitudinem relationum. Alia tamen duo dar intelligere non sicut significata, sed sicut habentia habitudinem ad principale significatum.

4 HOC SVPOSITO Dicendum, quod *æqua*-*itas* quantum ad suum formale significatum dicitur positiu. Quod patet sic, omne quod est directe in praedicatione secundum rem, vel rationem, & non per aliam reductionem est positivum & non priuatuum. (Priuationes enim & negationes sunt in praedicationis solum reductione ratione habitum vel affirmationum) sed *æqua*-*itas* est directe in praedicatione relationis sicut secundum ratione cum sit relatio (licet rationis in diuinis) ergo equalitas formaliter dicit aliquid positivum, maior pater, quia esse relationem vel aliquid aliud pertinet ad praedicationem secundum rem vel secundum rationem non facit differentiam secundum positivum & priuatuum. Et ideo sicut illud quod dicit relationem realem directe, vel rem alterius praedicationis est formaliter aliquid positivum, sic illud quod dicit directe relationem rationis vel relationem alterius praedicationis est formaliter positivum, & idem est dicendum de extremo relationis sumpto concerte sub nomine relationis (ut *æquale*) quia idem importatur formaliter per concretum & abstractum. Quantum autem ad fundamentum *æqualitatis* dicendum est, & possumus ipsum considerare, vel quantum ad illud quod est, & sic est aliquid positivum, & possumus dicimus, quia hoc est quantitas vel aliquid acceptum sub nomine quantitatis, vel possumus ipsum considerare sub formalis ratione fundamentali *æqualitatis* sit ratio *vniuersitatis*, super *vnuis* enim in quantitate fundatur *æqualitas*, ratio autem *vnuis* est ratio priuatua, patet quia *æqualitas* & *æquale* dicuntur priuatua. Sed hoc non est formaliter, ut dictum est. Verum men in hoc sensu loquitur Philo. 10. Meraph. quando dicit *æquale* opponitur magno & parvo priuatua. Sic etiam diffinatur cum dicitur *æquale* est quid positum iuxta alterum, nec excedit, nec exceditur.

5 PER HOC pater responsio ad argumentum in opus positum.

6 ALIVD autem argumentum probat quod *æqua*-*itas* quantum ad illud quod dicit formaliter dicitur positive quod concedendum est.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum essentialia attributa debent ap propriari diuinis personis.

Thos. I. q. 39. ar. 7. c. 8.

A Secundum principale sic proceditur. Et videtur quod essentialia attributa non debeat appropriari diuinis personis, quia *æquæ* communia sunt in diuinis attributa essentialia sicut essentia, sed essentia nulli appropriatur, ergo nec essentialia.

z Item prius est proprium, quod appropriari, quia appropriatum dicitur per similitudinem ad proprium, sed propria personarum non sunt priora essentialibus attributis, immo sunt secundum rationem posteriora, ergo essentialia attributa non possunt appropriari personis.

3 IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. & Hilarius in litera.

4 RESPONSO. Dicendum est primo quod appropriatio in diuinis est possibilis. Secundo quod est utilis. Tertio redditur ratio de appropriationibus diversis.

5 QVOD sit possibilis patet, non enim appropriatur nisi commune. Est enim appropriatum de communi, tractum ad proprium. Item ad omne commune appropriatur cuiuslibet, sed illud quod habet aliquam convenientiam cum proprio propter quod de communi trahitur ad proprium, li-

cer autem omnia attributa essentialia sunt communia omnibus personis, tamè quædam habent maiorem convenientiam cum proprio persona & alterius propter quod illi persona potest convenienter appropriari, & secundum hoc potest quæ nominat principium appropriatur patri qui est primū principium. Sapientia vero quæ ad intellectum pertinet appropriatur filio qui procedit per modum voluntatis, bonitas autem appropriatur Sp. fan. qui procedit per modum voluntatis, cuius obiectum est bonus, appropriatio ergo est possibilis & rationalis.

6 EST ETIAM utilis, quia per appropriata aliquatenus manuducimur in cognitionem personarum hoc modo. Inveniunt enim distinctio in attributis, & in personis, sed differenter, quia distinctio personarum est realis, distinctio vero attributorum est secundum rationem, & est non bis magis nota, & quanvis per attributa sola ratione distincta non possumus sufficienter arguere distinctionem personarum, tamen inspicimus in appropriatis aliquâ similitudinē propriorum, & sic per appropriata aliquatenus manuducimur in notitiam personarum.

7 QVANTVM ad tertium notandum est quod alia est appropriatio secundum Hilari, alia secundum Aug. Hilarius enim appropriat æternitatem patri, speciem filio, ysum sp. fan. Ratio autem huius appropriationis est hoc, æternitas enim quia est mensura ex sua ratione carēs principio appropriatur patri qui est principiū non de principio. Specie est autem appropriatur filio quia species quandoque sumitur pro imagine, filius autem est imago patris ut prius dictum fuit. Vnde vero appropriatur sp. fan. quia ut largè accipiendo est assumere aliquid in facultate voluntatis. Sp. autem fan. procedit per modum voluntatis, ideo, &c.

8 Beatus autem Aug. appropriat unitatem patri, quia unitas est principiū numeri, pater autem est principiū diuinorum originum. Ac equalitatem autem appropriat filio, quia *æqualitas* importat unitatem respectu alterius. Est enim *æquale* quod habet vnam quantitatem cum alio, & ideo appropriatur filio qui est secunda persona in trinitate. Connexio autem importat unitatem duorum per tertium & ideo appropriatur sp. fan. qui procedit a patre & filio ut sunt vnum.

9 Secundum hunc modum potest sumi illa appropriatione, Rom. 11. (Si tamè Apostolus intedit facere ibi aliquam appropriationem) quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. Hac enim prepositio ex importat quandoque habitudinem causæ materialis, & sic non habet locum in diuinis, quandoque habitudinem causæ efficientis quæ quidem convenit deo in ratione sua potestis actiua, unde appropriatur patri sicut & potentia. Hac autem prepositio per designat habitudinem formæ per quam agens agit sicut dicimus quod artifex agit per artem. Vnde sicut ars & sapientia appropriatur filio ita & hoc quod est per ipsum. Hac vero prepositio in denotat continentiam. Continet autem Deus res in quantum sua bonitate eas conservat & gubernat. Et ideo esse in quo appropriatur sp. fan. sicut & bonitas.

10 A D PRIMUM argumentum in oppositum dicendum est quod non simile est de essentia & de attributis essentialibus, quia essentia ut essentia est non habet maiorem convenientiam cum proprio vnuis persona, quia cum proprio alterius, & ideo non potest appropriari vni persona magis quam alii. Sed diuersa attributa habent maiorem convenientiam cum proprio vnuis persona & cum proprio alterius, ut vnuis fuit prius propter quod appropriantur magis vni quam alterius.

11 Ad secundum dicendum quod in diuinis nihil est prius aut posterius secundum rem, sed secundum rationem & hoc modo quædam essentialia sunt priora propriis personarum, sed non dicuntur appropriata nisi ratione propriorum, & sic sunt posteriora propriis personarum secundum rationem talis nominis, nec est inconveniens quod aliquid sit prius & posterior altero secundum rationem quantum ad diuersas considerationes.

Sententia Itinius distinctionis. XXII.
in generali & speciali.

HIC oritur quæsio. Superior determinauit Magister de propriis & appropriatis personarum. Hic vero inquirit qualiter persona diuina comparantur adiu-

uicem